

**ПІВДЕННО-СХІДНЕ МІЖРЕГІОНАЛЬНЕ
УПРАВЛІННЯ МІНІСТЕРСТВА ЮСТИЦІЇ (М. ДНІПРО)**

УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНОЇ РЕЄСТРАЦІЇ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ:

**Механізм державної реєстрації
виходу із складу засновників
товариства з обмеженою
відповідальністю громадянина
Російської Федерації**

**м. Дніпро
- червень 2022 року –**

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Методичні рекомендації особливостей механізму державної реєстрації виходу із складу засновників товариства з обмеженою відповідальністю громадянина Російської Федерації розроблені відповідно до чинних нормативно-правових актів.

Процес реформування системи державної реєстрації передбачає модернізацію змісту державної реєстрації, що з поміж іншого має ґрунтуватись на компетентності та орієнтованому підході фахівців у сфері державної реєстрації нерухомості та бізнесу.

Так, побудовані на пріоритетних вимогах чинного законодавства, методичні рекомендації, покликані узагальнити практику застосування норм чинного законодавства у сфері державної реєстрації та визначають керівні аспекти особливостей механізму державної реєстрації виходу із складу засновників товариства з обмеженою відповідальністю громадянина Російської Федерації, що в свою чергу, підвищить рівень практичних навичок застосування норм у правозастосовчій практиці фахівців у сфері державної реєстрації.

Методичні рекомендації підготовлені за результатами узагальнення та аналізу норм чинного законодавства, а також актуальних змін до законодавства у сфері державної реєстрації та норм законодавства, що носять спеціальний характер.

Методичні рекомендації носять виключно інформаційний характер та не є офіційним роз'ясненням норм чинного законодавства.

Відповідно до статті 19 Конституції України органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

У зв'язку із запровадженням в Україні воєнного стану тимчасово можуть обмежуватися конституційні права і свободи людини та громадянина, передбачені статтями 30-34, 38, 39, 41-44, 53 Конституції України, а також впроваджуватися тимчасові обмеження прав і законних інтересів юридичних осіб.

З 24 лютого 2022 року Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні», затвердженого Законом України «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24 лютого 2022 року № 2102-IX на всій території України запроваджено режим воєнного стану. Водночас, у зв'язку з триваючою широкомасштабною збройною агресією Російської Федерації проти України, Указом Президента України від 17.05.2022 № 341/2022, строк дії воєнного стану в Україні продовжено продовжити строк дії воєнного стану в Україні з 05 години 30 хвилин 25 травня 2022 року строком на 90 діб.

У зв'язку із запровадженням в Україні воєнного стану тимчасово можуть обмежуватися конституційні права і свободи людини та громадянина, передбачені статтями 30-34, 38, 39, 41-44, 53 Конституції України, а також впроваджуватися тимчасові обмеження прав і законних інтересів юридичних осіб.

Проте, в умовах воєнного стану з огляду на необхідність забезпечення достовірності відомостей Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, Міністерством юстиції України реалізовано можливість проведення найбільш нагальних реєстраційних дій.

Потреба у проведенні державної реєстрації може виникати з цілого ряду причин:

необхідності зміни керівника через його відсутність в Україні, або неможливості виконання ним покладених на нього обов'язків;

припинення або створення юридичної особи у зв'язку зі змінами економічної ситуації;

зміни місцезнаходження юридичної особи;

створення громадських об'єднань з метою задоволення певних соціальних потреб, що виникли в умовах війни тощо.

Так, відповідно до статей 12-1, 20 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», Указу Президента України від 24 лютого 2022 р. № 64 «Про введення воєнного стану в Україні» прийнято постанови Кабінету Міністрів України від 06 березня 2022 року № 209 «Деякі питання державної реєстрації та функціонування єдиних та державних реєстрів, держателем яких є Міністерство юстиції, в умовах воєнного стану» (далі – Постанова № 209)

(зі змінами), якою встановлено, що в умовах воєнного стану та протягом одного місяця з дня його припинення або скасування державна реєстрація юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, державна реєстрація речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень, надання/отримання відомостей/інформації з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань (далі - Єдиний державний реєстр), Державного реєстру речових прав на нерухоме майно (далі - Державний реєстр прав), у тому числі шляхом безпосереднього доступу до них, проводиться/забезпечується з урахуванням ряду особливостей.

Законом України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» визначено правовий статус товариств з обмеженою відповідальністю та товариств з додатковою відповідальністю, порядок їх створення, діяльності та припинення, права та обов'язки їх учасників.

Правовідносини щодо виходу учасника з товариства врегульовані статтею 24 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю», згідно з якою учасник товариства, частка якого у статутному капіталі товариства становить менше 50 відсотків, може вийти з товариства у будь-який час без згоди інших учасників.

При цьому, учасник вважається таким, що вийшов з товариства, з дня державної реєстрації його виходу. Відносини, що виникають у сфері державної реєстрації юридичних осіб, їхньої символіки, громадських формувань, що не мають статусу юридичної особи, та фізичних осіб – підприємців, регулює Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань».

Пунктом 4 частини першої статті 1 «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» визначено, що державна реєстрація – це офіційне визнання шляхом засвідчення державою факту створення або припинення юридичної особи, зміни відомостей, що містяться в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань, про юридичну особу, а також проведення інших реєстраційних дій, передбачених Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань».

Перелік документів, що подаються для проведення державної реєстрації змін до відомостей про розмір статутного капіталу, розміри часток у статутному капіталі чи склад учасників товариства з обмеженою відповідальністю, що містяться в Єдиному державному реєстрі, визначений частиною п'ятою статті 17 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань».

Так, для проведення відповідної реєстраційної дії до суб'єкта державної реєстрації подаються: заява про державну реєстрацію змін до відомостей про юридичну особу, що містяться в Єдиному державному реєстрі, документ про сплату адміністративного збору та один із документів,

визначених пунктом 3 частини п'ятої зазначеної статті Закону про реєстрацію, серед яких, зокрема, і заява про вихід з товариства з обмеженою відповідальністю.

Справжність підписів на заяві про вихід засвідчується нотаріально. Якщо відповідно до закону або статуту товариства вимагається згода інших учасників на вихід з товариства, подається також така згода, справжність підписів на якій засвідчується нотаріально.

Разом з тим, розглядаючи питання проведення відповідних реєстраційних дій, варто звернути увагу на положення нормативно-правових актів, які було прийнято останнім часом у зв'язку із введенням в Україні воєнного стану.

Перш за все слід враховувати положення постанови Кабінету Міністрів України від 06 березня 2022 року № 209 «Деякі питання державної реєстрації та функціонування єдиних та державних реєстрів, держателем яких є Міністерство юстиції, в умовах воєнного стану» (далі – Постанова № 209), згідно з якою впроваджено певні обмеження щодо здійснення державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань.

Згідно з підпунктом 1 пункту 1 Постанови № 209 державна реєстрація, крім державної реєстрації, що відповідно до законодавства здійснюється в автоматичному режимі, проводиться виключно:

- державними реєстраторами юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців,
- посадовими особами Міністерства юстиції, його територіальних органів, включеними до затвердженого Міністерством юстиції переліку державних реєстраторів та посадових осіб, якими в умовах воєнного стану проводиться державна реєстрація (далі – Перелік).

Однак, Перелік може передбачати обмеження (умови) проведення включеними до нього державними реєстраторами, посадовими особами реєстраційних дій;

нотаріусами, включеними до затвердженого Міністерством юстиції переліку нотаріусів, якими в умовах воєнного стану вчиняються нотаріальні дії щодо цінного майна (далі – перелік нотаріусів).

Наказом Міністерства юстиції України від 29 березня 2022 року № 1272/5 (у редакції наказу Міністерства юстиції України від 29 квітня 2022 року № 1706/5) затверджено відповідний Перелік та встановлено обмеження (умови) проведення реєстраційних дій.

Відповідно до вказаного наказу державними реєстраторами проводиться державна реєстрація змін до установчих документів юридичної особи (крім громадських формувань), крім випадків, коли такі зміни передбачають зміну розміру статутного капіталу, зміну складу засновників (учасників) та/або розмірів їх часток. Тобто, проведення такої реєстраційної дії, як зміна складу засновників (учасників) юридичної особи, державними реєстраторами наразі неможливе.

Щодо можливості проведення нотаріусом вказаної реєстраційної дії зазначаємо, що державна реєстрація на підставі документів, щодо яких законодавством вимагається нотаріальне посвідчення або нотаріальне засвідчення справжності підпису, проводиться нотаріусом лише у разі посвідчення цих документів (засвідчення справжності підпису на них) таким нотаріусом, крім визначених законодавством випадків передачі йому відповідних заяв/документів для державної реєстрації територіальним органом Міністерства юстиції (підпункт 8 пункту 1 Постанови № 209).

Також, необхідно звернути увагу на постанову Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 року № 164 «Деякі питання нотаріату в умовах воєнного стану» (далі – Постанова № 164), якою встановлено особливості вчинення нотаріальних дій в умовах воєнного стану. Відповідно до підпункту 2 пункту 1 вищезазначеної постанови у разі звернення за вчиненням нотаріальної дії громадянина Російської Федерації, крім того, що проживає на території України на законних підставах, юридичної особи, утвореної та зареєстрованої відповідно до законодавства Російської Федерації, або

юридичної особи, кінцевим бенефіціарним власником, членом або учасником (акціонером), що має частку у статутному капіталі 10 і більше відсотків, якої є громадянин Російської Федерації, крім того, що проживає на території України на законних підставах, або юридична особа, утворена та зареєстрована відповідно до законодавства Російської Федерації, нотаріус відмовляє у вчиненні нотаріальної дії. Відповідне обмеження діє до прийняття та набрання чинності законом щодо врегулювання відносин за участю осіб, пов'язаних з державою-агресором. З огляду на зазначене, якщо юридична особа у складі своїх засновників громадянина Російської Федерації, який проживає на території України на законних підставах, нотаріус може вчинити таку нотаріальну дію, як засвідчення справжності підпису на заяві про вихід з товариства з урахуванням чинного законодавства та зважаючи на особливості, встановлені Постановою № 164, та відповідно провести державну реєстрацію змін до відомостей про склад учасників товариства.

Якщо засновник є громадянином Російської Федерації не проживає на території України на законних підставах, нотаріус відмовляє у вчиненні нотаріальних дій за участю такої особи. Таке обмеження діє до прийняття та набрання чинності законом щодо врегулювання відносин за участю осіб, пов'язаних з державою-агресором.

Щодо надання можливості здійснювати платежі в межах країни.

Згідно з пунктами 4 та 20 статті 7 Закону України «Про Національний банк України» Національний банк відповідно до покладених на нього функцій встановлює для банків правила проведення банківських операцій, а також визначає особливості функціонування банківської системи України, діяльності небанківських фінансових установ та інших осіб, які не є фінансовими установами, але мають право надавати окремі фінансові послуги, регулювання та нагляд за діяльністю яких здійснює Національний банк, здійснення нагляду, в тому числі валютного, за такими особами у разі введення воєнного стану чи особливого періоду, здійснює мобілізаційну підготовку системи Національного банку України.

При цьому не допускається втручання органів державної влади та інших державних органів чи їх посадових та службових осіб, будь-яких юридичних чи фізичних осіб у виконання функцій і повноважень Національного банку, Ради Національного банку, Правління Національного банку чи службовців Національного банку інакше, як в межах, визначених Конституцією України та цим Законом.

Відповідно до статті 7 Закону, з метою забезпечення надійності та стабільності функціонування банківської системи, Правлінням Національного банку України було прийнято постанову від 24 лютого 2022 року № 18 «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану» (далі – Постанова НБУ № 18), якою запроваджено ряд обмежень/заборон, зокрема щодо виконання зобов'язань та здійснення розрахунків, а також встановлено виключення із них.

Так, відповідно до абзацу першого пункту 15 Постанови НБУ № 18 обслуговуючі банки зупиняють здійснення видаткових операцій за рахунками резидентів Російської Федерації/Республіки Білорусь, за рахунками юридичних осіб (крім банків), кінцевими бенефіціарними власниками яких є резиденти Російської Федерації/Республіки Білорусь, за винятком здійснення на території України операцій, зазначених у підпунктах 1–11 пункту 15 Постанови НБУ № 18.

Поряд з цим зауважуємо, що Національний банк приймає рішення щодо здійснення обслуговуючими банками видаткових операцій за рахунками юридичних осіб, зазначених в абзаці першому пункту 15 Постанови НБУ № 18, на підставі відповідних звернень (клопотань) державних органів України, які надаються у зв'язку зі здійсненням такими юридичними особами важливих функцій та/або надання важливих послуг (абзац перший пункту 152 Постанови НБУ № 18)

Тобто, вказана постанова передбачає право Національного банку України приймати рішення щодо здійснення видаткових операцій обслуговуючими банками за рахунками юридичних осіб, кінцевими

бенефіціарними власниками яких є резиденти Російської Федерації/Республіки Білорусь, на підставі відповідних звернень (клопотань) державних органів України, які надаються у зв'язку зі здійсненням такими юридичними особами важливих функцій та/або надання важливих послуг.